

FORENINGEN TIL NORSKE FORTIDSMINNESMERKERS BEVARING
TROMS AVDELING
POSTBOKS 942 - 9001 TROMSØ - BANKGIRO 9731 1127199

Tromsø, 15.06.2002

Miljøverndepartementet
Postboks 8013 Dep
0030 OSLO

NOU 2002:1 Fortid former framtid. Høringuttaelse.

Vi viser til Miljøverndepartementets utsendelse datert 28.02.2002.

Uttalelsen fra Fortidsminneforeningens avdeling i Troms er i hovedsak konsentrert om problemstillinger relatert til avdelingens arbeidsfelt: initiering og oppfølging av vernetiltak, arbeid i forbindelse med kommunal planlegging og byggesaksbehandling samt formidling og holdningsskapende arbeid.

Uttalelsen er disponert i henhold til utredningens kapittelinndeling og er merket med tilhørende overskrifter.

FRIVILLIG ARBEID

(6.5) Aktørene i det frivillig kulturminnearbeidet og den offentlige kulturminneforvaltningen etterlyser mer aktiv og jevnlig kontakt. Vi er tilfredse med at dette påpekes.

Fortidsminneforeningens avdelinger og sentraladministrasjon representerer et nettverk med brei kompetanse innen viktige deler av kulturminneområdet. Samspillet med ulike relevante offentlige etater varierer mye i omfang, innhold og kvalitet. Frivillig arbeid er i stor grad basert på entusiasme. Vi opplever at tiltak innen praktisk vern og formidling er de som vekker størst entusiasme. I arbeidet mot deler av det offentlige apparatet erfarer vi stor slitasje. Særlig oppleves neglisjering av faglig veldokumentert arbeid negativt. Det er i et slikt perspektiv viktig å understreke at kulturminnene vil være best tjent med et sterkt offentlig forvaltningsapparat som besitter høy faglig kompetanse. Kravet til langsiktigheten og tilknytningen til den allmenne arena forutsetter et sterkt offentlig engasjement.

Frivillige organisasjoner må selv få definere sin rolle. Vi er skeptiske til for sterke bindinger mellom frivillige organisasjoner og den offentlige kulturminneforvaltningen. I dette forholdet er vår rolle i første rekke å være et korrektiv og pådriver.

(6.6) Skal Fortidsminneforeningen lokalt oppfylle ønske om sterkere kontakt mot offentlig kulturminneforvaltning må foreningen tilføres betydelig mer ressurser. Avdelingen i Troms har ikke stillingsressurser, ikke egne lokaler og et årlig budsjett for egen drift på ca. 35 000 kr.

Nødvendig oppfølging av plan-, bygge- og rivingsaker er meget arbeidskrevende. Vårt arbeid innen dette området har effekt, men denne er vanskelig å måle. Gjennom samarbeid med eiere og ulike finansieringsinstitusjoner har vi imidlertid initiert bevaringsprosjekter av langt større omfang enn vårt lave driftsbudsjett skulle tilsi. Flere av disse prosjektene kombinerer istandsetting med opplæring, dokumentasjon og formidling.

Vi slutter oss til forslagene om at driftsstøtten økes over offentlige budsjetter, mens prosjektstøtte i tillegg hentes fra kulturminnefondet.

JURIDISKE VIRKEMIDLER

Kulturminneloven

(8.3) Kulturminneutvalget anbefaler at forpliktelser til vern av nasjonale minoriteter innarbeides i kulturminnelovens formålsbestemmelser. Dette er meget positivt. Vi ser det også som viktig å sikre vern av kulturminner som viser viktige trekk i storsamfunnets forhold til minoritetene.

Plan og bygningsloven

(8.4) Vi konstaterer med glede at kulturminneutvalget anbefaler en styrking av plan og bygningsloven (pbl) som virkemiddel i kulturminnepolitikken.

Vi opplever at pbl i dag nyttes til å legitimere forvaltningsstrategier som direkte og indirekte truer verdifulle kulturminner og kulturmiljøer. Utstrakt og moteriktig pragmatisme innen planfaget erstatter i mange tilfeller nødvendige langsiktige bestemmelser for å sikre kulturminner. Mangel på helhetlige planer bidrar til forringelse eller sanering av viktige kulturmiljøer. Vi ser at store byggeprosjekter bevisst nyttes som retningsgivende ved regulering selv om bevaringsverdig nabobebyggelse har en helt annen skala og karakter. Selv i bykommuner med betydelige ressurser innen arealplanlegging og kulturminnevern ser vi at det vedtas store og kontroversielle utbygginger uten vedtatte overordnede planer og uten at kulturminneaspektet er innarbeidet på en tilfredstillende måte. Denne situasjonen er uakseptabel. Etter vår vurdering er ikke utredningen tilstrekkelig tydelig i valg av strategier for å møte slike utfordringer.

Kulturminneutvalget er relativt lite konkret i spørsmålet om hvordan verneaspektet skal gis nødvendig styrke i forhold til markedsmakten i regulerings- og byggesaker.

Utredningen peker i pkt. 3.2 på begrensningene i de systematiserte registrene over kulturminner. Pålitelige og oppdaterte oversikter er avgjørende for å innlemme verneaspektet i planleggingen. Ikke alt kan vernes og det vil derfor være behov for begrunnede prioriteringer der kulturminnene vurderes i en regional og nasjonal kontekst. I vår region er det ingen utbredt praksis for å utarbeide verneplaner eller relatere øvrig kommunal planlegging til verneplaner om de foreligger. Etter vår vurdering kan en ikke oppnå den nødvendige styrkingen av pbl innen kulturminnefeltet uten at det stilles krav om at det skal utarbeides og vedtas kommunale verneplaner. Disse må inngå i grunnlaget for regulerings- og bebyggelsesplaner samt ved forvaltning av pbls byggesaksdel. Områder med forventet høy endringstakt bør prioriteres ved utarbeiding av verneplaner. Planene må gi generelle vilkår for bruk og vern av kulturminner og miljøer i planområdet. I tillegg må det innarbeides en metodikk som sikrer at ny kunnskap og eventuelt endrede vernekriterier vurderes når tiltak

innen planområdet skal utføres. Krav om verneplaner vil gi klarere rammer for arbeidet med reguleringsplaner og dermed større forutsigbarhet. Pbl stiller ikke krav om kulturminnefaglig kompetanse og utvalget går heller ikke inn for det. Dette er nok et argument for å kreve verneplaner som støtte ved behandling av planer og byggesaker.

Kulturminneutvalget ser positivt på Planlovutvalgets foreslag om en utvidelse av utredningsplikten ved all arealplanlegging (jf. pkt. 5.3.3). Krav til utredning av konsekvenser for kulturminner og kulturmiljøer vil være en meget viktig del av beslutningsgrunnlaget i de lokale politiske beslutningsprosessene. Verneplaner og oppdaterte kulturminneoversikter er etter vår vurdering et helt nødvendig grunnlag som konsekvensutredninger må relateres til.

Vi slutter oss ellers til kulturminneutvalgets anbefaling om sterkere og mer forpliktende bestemmelser i pbl for å sikre tidlig kontakt og oppfølging i aktuelle saker.

Kulturminneutvalget skisserer fem ulike modeller for revisjon av eldre reguleringsplaner og ber om tilbakemelding på forslagene. Ut fra vår erfaring synes alternativ 4 å være mest hensiktsmessig og realistisk. Alternativ 4 innebærer ikke automatisk bortfall av rettsvirkning og sikrer samtidig at planen blir vurdert og evt. revidert dersom de er eldre enn ønsket. Løsningen vil på en ryddig måte gi tilstrekkelig forutsigbarhet samtidig som nye vurdering av for eksempel verneverdier kan gjøres.

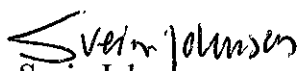
ORGANISERING AV KULTURMINNEFORVALTNINGEN

Departementet ber om en vurdering av hvorvidt planene om delegering av ansvar innen kulturminneområdet er tjenelig i forhold til målene for en ny kulturminnepolitikk.

Ideelt sett bør en desentralisert forvaltningsmodell utløse større lokalt ansvar for vern om kulturminner og miljøer. Vi har imidlertid over lang tid erfart at kommunenes fokus i liten grad er rettet mot dette området selv om en alt har et betydelig ansvar. Kulturvern har ikke og vil neppe få tilstrekkelig vekt i kommunenes prioriteringer. Et annet problem er at nærheten mellom aktørene på kommunalt nivå kan svekke den reelle innflytelsen i saker med et bevaringsaspekt. Etter vår klare oppfatningen sikres målsettingene best ved forvaltning på regionalt nivå. Dette forutsetter imidlertid at utøvende myndighet tidlig inviterer til samarbeid om sakene.

Etter vår vurdering bør kommunene ha en viktigere rolle i kartlegging og verdsetting av egne kulturminner. Kommunene bør også pålegges å utarbeide verneplaner der det er en viss tetthet av viktige kulturminner.

Med hilsen

Svein Johnsen
leder Troms avdeling

Kopi: Fortidsminneforeningen, sentraladm.